

Boka en

Forskarföreläsning

Inom demokrati, kultur, hälsa och hållbarhet

I samarbete med

UMEÅ
UNIVERSITET

Kontakt

Folkuniversitetet i Umeå
norr@folkuniversitetet.se

UMEÅ
UNIVERSITET

2026/2027

När forskning möter människor

Vill ni ta del av aktuell forskning inom demokrati, kultur, hälsa och hållbarhet? En av Folkuniversitetets uppgifter är att göra aktuell forskning begriplig och lättillgänglig för alla.

Därför samarbetar vi med några av Sveriges skarpaste föreläsare på Umeå universitetet. Vill ni boka en eller flera föreläsningar? Folkuniversitetet står för koordination med föreläsare och ni står för lokal, personal på plats och eventuella resor

Det här erbjuder vi

- Tillgång till aktuell och kvalitetssäkrad forskning
- Samordning och kontakt med forskare
- Stöd i planering och ansökan

Innehållsförteckning

16 forskare – ett brett utbud av ämnen

1

Människan och samhälle

- Roger Marjavaara 4
- Rikard Eriksson 4
- Kajsa Åberg 5
- Veronica Strandh 5

2

Tekniken och framtiden

- Bram Vaassen & Nils Franzén 6
- Ulf Hedestig 6
- Hanna Irehill 7

3

Hållbarhet och omställning

- Carina Keskitalo 7
- Mattias Näsman 8
- Erland Mårald 8

4

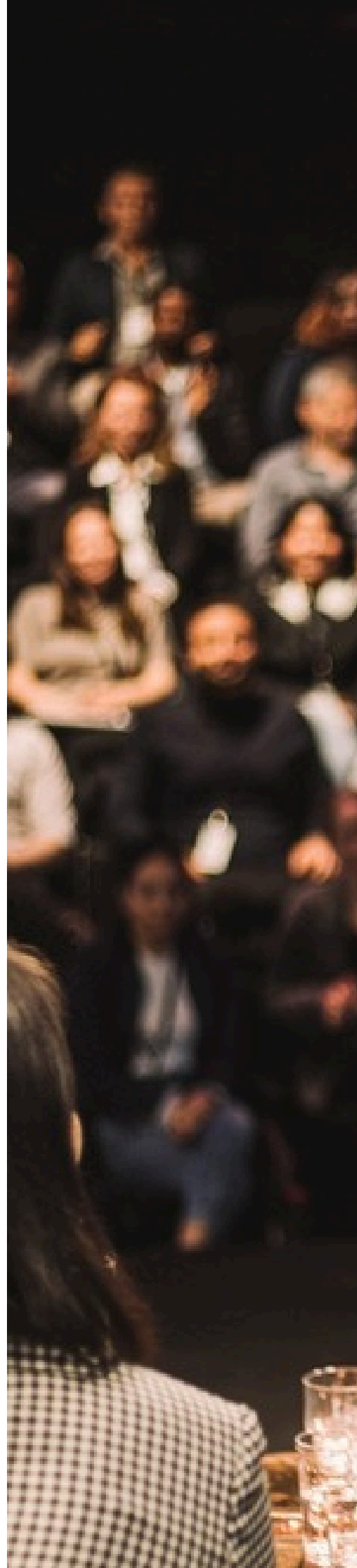
Historia och livsvillkor

- Johanna Overud 9
- Fredrik Snellman 9
- Matilda Marshall 9

5

Språk och kultur

- Lars-Erik Edlund 10
- Sara Rylander 10

1. Människan och samhälle

Den osynliga befolkningen – Fritidshusturism i Sverige

Fritidshus är en folkrörelse i Sverige som har en lång historia. Vilken påverkan på platser har detta fenomen och hur kan denna "osynliga" befolkning vara en resurs för landsbygdsområden i Sverige? Vilka problem och möjligheter skapar turism, och speciellt fritidshusturismen för olika platser? Denna föreläsning presenterar aktuell forskning om fritidshus i Sverige.

Roger Marjavaara

Docent i kulturgeografi vid Institutionen för geografi, Umeå universitet.

Att handla borta när allt finns hemma – shoppingturismens geografi

Att handla i butiker är den absolut vanligaste sysselsättningen vi änglar oss åt när vi är ute och reser. Hur ser då motiven ut när det gäller shoppingturism och vilka typiska uttryck får denna verksamhet i Sverige? Vilka platser är viktiga shoppingdestinationer och hur påverkar detta platsers möjligheter?

Vems framtid formas i norr? Resurser, makt och utveckling i spåren av en "grön" investeringsboom

Norra Sverige lyfts ofta fram som avgörande för EU:s framtid genom sina mineraler och sin "gröna" energi. Men vad betyder det egentligen för människorna och olika lokalsamhällen i norr och hur påverkar svårigheterna bland några av de symboliskt viktiga projekten bilden av norra Sverige? Föreläsningen kommer beröra lärdomar från ett pågående forskningsprogram och diskuterar hur utvecklingen i norra Sverige också skulle kunna leda till en utveckling för norra Sverige.

Rikard Eriksson

Professor i ekonomisk geografi vid Institutionen för geografi, Umeå universitet och forskningsledare vid Centrum för regionalvetenskap (CERUM)

1. Människan och samhälle

Turism - nöje, njutning och nödvändigt ont

Turism har under de senaste årtiondena fått allt mer uppmärksamhet som ett verktyg för regional utveckling och ibland rentav överlevnad. Även mer perifera platser ger sig in i kampen om besökarnas uppmärksamhet och hävdar sin unika attraktivitet. Ofta är det turismens möjligheter till att skapa arbeten som framhävs. Men är det alltid en bra idé? Varför går det inte bättre och är det verkligen så att vem som helst kan göra turism?

Rådande strategier på nationell och internationell nivå visar en tilltro till turism som en positiv kraft i samhället men mycket tyder på att det krävs mer än en fin utsikt och tillgänglig arbetskraft för att inte de potentiella negativa effekterna ska dominera.

Kajsa Åberg

Kulturgeograf och universitetslektor vid Institutionen för Kultur- och medievvetenskaper samt strateg hos Region Västerbotten Turism.

Hur bygger vi motståndskraftiga lokalsamhällen för att möta kriser?

Med utgångspunkt i aktuell forskning diskuteras hur lokalsamhällets samlade resurser kan stärka vår motståndskraft vid kriser. Föreläsningen presenterar insikter från flera forskningsprojekt om exempelvis kommuners, det lokala näringslivets samt civilsamhällets och frivilligas betydelse för att utveckla beredskapen.

Förhoppningen är att föreläsningen ska ge en fördjupad förståelse för det intensiva beredskapsarbete som nu pågår i Sverige för att hantera olika typer av kriser och ytterst krig. Särskilt lyfts positiva exempel på konkreta lokala beredskapsinitiativ fram, med ambitionen att förmedla hopp och handlingskraft snarare än oro.

Veronica Strandh

Docent i statsvetenskap vid Umeå universitet och har mer än 15 års erfarenhet av forskning om svensk och internationell beredskap för olika typer av kriser.

2. Tekniken och framtiden

Kan AI prata?

När man ställer en fråga till en chattbot får man ett svar i text. Betyder det att chattboten talar med oss? Är den som den pålitliga kollegan på jobbet som du ber om råd eller är den som en papegoja som låter som att den talar, trots att dess uttalanden är helt betydelselösa? Två filosofer pratar om vad det betyder att prata, och hur AI:ns pratandet förhåller sig till mänskliga interaktioner.

Bram Vaassen

Fil.dr och lektor i filosofi vid Umeå Universitet.

Nils Franzén

Docent och lektor i filosofi vid Umeå universitet

Att navigera AI i klassrummet – en omöjlig ekvation?

AI-användningen i skolan ökar snabbt samtidigt som riktlinjerna släpar efter, vilket gör att vissa skolor förbjuder tekniken medan andra släpper den helt fri – två ytterligheter som ofta leder fel. I stället för att tro på enkla lösningar behöver vi förstå AI som en komplex fråga där varje val innebär kompromisser.

Fokus bör ligga mindre på tekniken i sig och mer på hur den används i ett socialt och pedagogiskt sammanhang. Detta väcker två centrala frågor; Vad är det egentliga alternativet till dagens förenklade AI-policyer? Och finns det nya sätt som bättre fångar samspelet mellan lärare, elever och teknik?

Ulf Hedestig

Universitetslektor i informatik vid Umeå universitet och har sedan mitten av 1990-talet forskat och verkat inom området IT och lärande.

2. Tekniken och framtiden

När välfärden möter AI: Automatiseringens roll i framtidens socialtjänst

Sverige står inför en historisk demografisk förändring där antalet äldre ökar, medan den arbetande befolkningen inte gör det. Det skapar ett växande tryck på socialtjänstens uppdrag. Kan robotar och AI vara en del av lösningen? För att säkra framtidens välfärd behövs ny kunskap om hur automatisering faktiskt implementeras – och hur den påverkar arbetsmiljö, ledarskap och brukares upplevelser.

Hanna Irehill

Phd & Leg. Psykolog. Postdoktor vid institutionen för psykologi, Umeå Universitet.

3. Hållbarhet och omställning

Klimatanpassning

Hur klimatanpassat är Sverige, och vad kan vi göra för att bättre hantera klimatrisker? Det är frågan som nationella expertrådet för klimatanpassning besvarar vart femte år i sin rapport till regeringen. Carina Keskitalo, tidigare vice ordförande i rådet, berättar här om riskerna med extremväder och säsongsförskjutningar som följer av klimatförändringar, och hur samhället – från individ till kommun och regering – kan agera för att bättre hantera riskerna.

Carina Keskitalo

Professor i statsvetenskap, Umeå universitet

3. Hållbarhet och omställning

"Utan bilen stannar Sverige" - ekonomi, politik och miljö i omvandling sedan 1960-talet

Varför sackar den gröna omställningen trots att konsekvenserna av klimatförändringarna bara blir allvarigare? Mattias Näsman letar i historien för att förstå vad som driver på och hindrar klimat- och miljöomställning, med särskilt fokuserar han på bilen och bilindustrin historia.

Mattias Näsman

Biträdande universitetslektor och doktor i ekonomisk historia, Umeå universitet.

Från baggböleri till grön omställning - vad lär oss historien?

Norrlands industrialisering kring år 1900 byggde på skog, malm och vattenkraft och förändrade både landskap och samhällen i grunden. Den skapade tillväxt och framtidstro, men också konflikter kring ägande, miljö och sociala villkor. I dag står vi inför en ny omställning med liknande löften och spänningar. Vad kan historiska erfarenheter säga om hur dagens förändring formas - och för vem?

Erland Mårald

Professor i idéhistoria vid Umeå universitet.

4. Historia och livsvillkor

Krig i husmorsbranschen: hemproduktion och nationell hushållning i Sverige 1939-1945

Hemmet, både som plats och symbol, är ett återkommande tema i krigspropaganda. Bilden av landsbygdshemmet utvidgades till att representera samhällsberedskap i stort. Men vilken standard hade svenska lantbrukshushåll inför krigsslutet 1945? Och hur värderas landsbygd, självhushåll och hemproduktion i en tid där vår livsmedelsförsörjning hotas?

Johanna Overud

Docent i historia, UCGS, Umeå universitet.

Vad är ålderism och vilka konsekvenser har den för oss människor i vardagen?

Min forskning om ålderism synliggör hur människor bemöts annorlunda – och ofta respektlöst – enbart på grund av sin ålder.

I vardagen tar sig ålderism ofta uttryck i små, lågintensiva handlingar som över tid kan nöta ner självkänslan hos den som drabbas.

Kunskap om ålderism är viktig, eftersom den påverkar både hälsa, fysisk aktivitet och socialt deltagande. Genom att förstå mekanismerna bakom ålderism kan vi förebygga ohälsa, stärka människors livskvalitet och skapa ett samhälle där fler kan åldras med värdighet, delaktighet och välbefinnande.

Fredrik Snellman

Docent och universitetslektor i socialt arbete vid Umeå

Skafferiets återkomst och glömda frysacksföreningar

Kanske drömmer du om en extra frys eller ett stort gammeldags skafferi med pärlspont och rader av glasburkar. De elektriska kylskåpen och frysarna har förändrat vår matförvaring och kök. Men vad kan de berätta om vår matvardag, beredskap och föreställningar om hållbarhet?

Matilda Marshall

Lektor och doktor i etnologi, Umeå universitet.

5. Språk och kultur

Vårt lokala språkliga arv – våra dialekter och ortnamn

Dialekter berättar om arbete och föreställningar hos tidigare generationer. Många äldre ord och uttryckssätt har numera försvunnit, men det är värt att tillvarata detta arv. Ortnamn berättar för sin del ofta en historia som man inte kan fånga i några andra källor.

Denna föreläsning berör det nordsvenska områdets ord och ortnamn: vad är en koxik? Vad innebär det att vara feg i äldre språk? Vilken bil på gården är egentligen gamm-nybilen? Vad har namnen Umeå, Haddingen, Skellefteå, Hortlax och Rosvik för bakgrund, och vad berättar de om vår historia och förhistoria?

Kunskapen om detta språkliga arv ger oss redskap att bättre förstå vår historia, men lär oss också mycket om vårt nuvarande språks potential och dess valmöjligheter.

Lars-Erik Edlund

Seniorprofessor i nordiska språk
vid Umeå universitet

Mellan hand och maskin – konstnärliga processer i mötet mellan analogt och digitalt hantverk

Den här föreläsningen utgår från mina egna konstnärliga och hantverksmässiga processer, där traditionella slöjd- och hantverksmetoder möter digitala verktyg.

Jag berättar om hur arbeten växer fram genom material, repetition och förskjutningar över tid – och om vad som händer när handens långsamma arbete kombineras med digital precision. Vad förändras i processen? Vad består? Och hur påverkas relationen till material, form och tradition när nya verktyg vävs in i etablerade arbetssätt?

Sara Rylander

Lektor på konstnärlig grund
inom bild och slöjd, Umeå
universitet

Vill ni arrangera en forskarföreläsning?

Vi hjälper er hela vägen – från första idé till genomförd kväll.

Ni står för lokal och publik, vi samordnar kontakten med forskaren och stöttar i planeringen.

Tillsammans gör vi aktuell forskning tillgänglig för fler.

Kontakta oss så berättar vi mer

Folkuniversitetet i Umeå
norr@folkuniversitetet.se